

सर्वोच्च अदालत, एक न्यायाधीशको इजलास
माननीय न्यायाधीश श्री प्रकाश वस्ती
आदेश

०७०-WO-०४८७

विषय : उत्प्रेषण, परमादेश ।

सर्लाही जिल्ला, सिसौटा गाउँ विकास समिति वडा नं.३ घर भै हाल काठमाडौँ
जिल्ला, काठमाडौँ महानगरपालिका वडा नं.३४ बस्ने चन्द्रादेव शुक्ल ----- १ निवेदक
ऐ.ऐ. बस्ने विकास शुक्ल ----- १

विरुद्ध

काठमाडौँ जिल्ला अदालत, काठमाडौँ ----- १
पुनरावेदन अदालत पाटन, ललितपुर ----- १
सर्लाही जिल्ला, सिसौटा गाउँ विकास समिति, वडा नं. ३ बस्ने श्रीमती
मीना शुक्ला ----- १ विपक्षी
ऐ.ऐ. बस्ने त्रिपुरारी शुक्ला ----- १
ऐ.ऐ. बस्ने कृष्णमुरारी शुक्ला ----- १
ऐ.ऐ. बस्ने रञ्जन शुक्ल ----- १
ऐ.ऐ. बस्ने शोभा शुक्ला ----- १

नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा ३२ र १०७(२) बमोजिम यस
अदालतसमक्ष परेको प्रस्तुत रिट निवेदनको संक्षिप्त तथ्य एवम् ठहर यस प्रकार छ :-

विपक्षी मीना शुक्ल र निजका तर्फबाट जायजन्म भएका छोरा त्रिपुरारी, कृष्ण
मुरारी, रञ्जन तथा छोरी शोभा शुक्ल समेतका पाँच जनाले हामी निवेदकसमेत उपर

दिएको अंश मुद्दामा आफ्नो निजी ज्ञान शीप दाइजोबाट आर्जन गरेको काठमाडौँ जिल्ला, काठमाडौँ महानगरपालिका वडा नं. १० को कि.नं. २४४ को ०-३-० र २३५ को ०-१-२-० जग्गा र सोमा रहेको घर समेत मुलुकी ऐन, स्त्री अंश धनको ५ नं. अनुसार म चन्दादेवबाहेक कसैको हक नलाग्ने हो । उक्त घर जग्गामा समेत नौ भाग लगाई बादी जना पाँचलाई पाँच भाग अंश लाग्ने ठहराई काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट मिति २०६७।१।२७ गते भएको फैसलालाई सदर गर्दै पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०६९।५।१४ गते भएको निर्णयउपर मैले मुद्दा दोहोर्‍याई पाऊँ भनी सम्मानीत अदालतसमक्ष मिति २०७०।१।२९ गते दिएको निवेदनमा सम्मानीत अदालतबाट शुरु रेकर्ड र भए प्रमाण मिसिल समेत भिकाई आएपछि पेश गर्नु भन्ने मिति २०७०।४।२९ गते आदेश भई सम्मानीत अदालतसमक्ष मुद्दा विचाराधीन रहेको छ । मेरो आर्जनको मेरो निजी सम्पत्ति मबाहेक कसैको हक नलाग्ने हुँदाहुँदै काठमाडौँ जिल्ला अदालत र पुनरावेदन अदालत पाटनबाट भएको फैसलाउपर मैले दिएको मुद्दा विचाराधीन रहेको अवस्थामा बण्डा छुट्याउँदा अवलम्बन गर्नुपर्ने कार्यविधि कानून एवं प्रक्रिया समेत अवलम्बन नगरी नरम करम केही नमिलाई मेरो प्रतिनिधिको कुरालाई वास्ता नगरी घरजग्गाको उत्तर दक्षिण चिरा पारी प्रवेश बाटो रहेको पश्चिमतर्फबाट प्रतिवादीलाई छुट्याउने गरी भएको मिति २०७०।४।२९ गते भएको बण्डा मुचुल्का बदर गरी पाऊँ भनी मुलुकी ऐन, दण्ड सजायको ६९ नं. अनुसार जिल्ला न्यायाधीशसमक्ष दिएको निवेदनमा बण्डा मुचुल्का बेरितको भन्न मिलेन भन्ने मिति २०७०।७।८ गते र सोउपर अ.बं. १७ नं. अन्तर्गत दिएको निवेदनमा समेत कानूनबमोजिम गर्नु भन्ने मिति २०७०।८।२० गते पुनरावेदन अदालत पाटनबाट आदेश भएको छ । प्रस्तुत मुद्दाको विवादमा शुरु र पुनरावेदन तहको फैसलामा म निवेदक चन्दादेवको चित्त नबुझेकोमा यस सम्मानीत अदालतमा परेको मुद्दा दोहोर्‍याई पाऊँ भन्ने निवेदनलाई पूर्णतः वेवास्ता गरी भएका आदेशहरूमा न्यायिक मनको अभाव रहेको प्रष्ट छ । मुलुकी ऐन दण्ड सजायको ३० नं. अनुसार सम्पत्ति भएका ठाउँमा सम्बन्धित गाउँ विकास समिति वा नगरपालिकाको सदस्य वा प्रतिनिधि, कम्तीमा दुई जना स्थानीय भलाद्मी समेत साक्षी राखी बण्डा छुट्याउनु पर्नेमा वडा नं. १० को स्थायी बसोबासी व्यक्तिलाई साक्षी राखिएको छैन । विवादित बण्डा मुचुल्काबाट बण्डा छुट्याइएको घर नक्सा पास भएको

तीन तले घर भएको र सो घरको माथिल्लो तलाहरूमा जाने भर्‍याड पश्चिमतर्फ भएको अवस्थामा घरको उक्त नक्सा आकृतिलाई विचारै नगरी सो आकृति प्रकृतिलाई सविस्तार उल्लेख नै नगरी कथितरूपमा मेरो भागमा परेको पूर्वतर्फको घरको माथिल्लो तर्फको भागमा पहुँचमा प्रत्यक्ष रूपले अवरोध हुने गरी अप्राकृतिक एवं अन्यायपूर्ण तरीकाले गरिएको बण्डा मुचुल्का प्रथमदृष्टिमा नरम गरम नमिलाई कानून विपरीत गरिएको प्रष्ट छ । पुनरावेदन अदालत पाटनले काठमाडौँ जिल्ला अदालतको बण्डा मुचुल्का र बेरीतको आदेशलाई बदर नगरी त्रुटिपूर्ण बण्डा मुचुल्कालाई सदर राखी गरेको त्रुटिपूर्ण निर्णयले म निवेदिकाको नेपालको अन्तरिम संविधान, २०६३ को धारा १३ ले संरक्षित समानता एवं समान संरक्षणको हक धारा १९ मा प्रत्याभूत सम्पत्ति विषयक हक समेतका हकहरूको प्रचलनमा अवरोध एवं आघात पारेकोले उत्प्रेषणको आदेश जारी गरी प्रत्यर्थी अदालतहरूको उल्लिखित आदेशहरु बदर गरी शुरु काठमाडौँ जिल्ला अदालतको बण्डा मुचुल्का समेत बदर गरी हामी निवेदकको कुण्ठित हक प्रचलन गरी पाउन परमादेशलगायत उपयुक्त आज्ञा आदेश जारी गरी पाउँ । साथै प्रस्तुत निवेदकको अन्तिम टुङ्गो नलागुञ्जेल भएको बण्डा मुचुल्का कार्यान्वयन नगरी यथास्थितिमा राख्नु भन्ने प्रत्यर्थीहरूको नाउँमा अन्तरिम आदेश जारी गरी पाउँ भन्ने समेत व्यहोराको निवेदन पत्र ।

नियमबमोजिम आजको दैनिक पेशी सूचीमा चढी पेश भएको प्रस्तुत निवेदन अध्ययन गरी निवेदकतर्फबाट उपस्थित विद्वान वरिष्ठ अधिवक्ता श्री महादेवप्रसाद यादव तथा विद्वान अधिवक्ता श्री सनद देवकोटाले कानूनको रीत नपुर्‍याई काठमाडौँ जिल्ला अदालतबाट भएको बण्डा मुचुल्का सदर गरेको काठमाडौँ जिल्ला अदालत र पुनरावेदन अदालत पाटनको आदेश मिलेको छैन । उत्प्रेषणको आदेश जारी गरी बदर होस् भनी प्रस्तुत गर्नु भएको बहस सुनियो ।

मैले निजी श्रम र सीपबाट आर्जित पूँजीले खरिद गरेको काठमाडौँ जिल्ला, काठमाडौँ महानगरपालिका वडा नं. १० को कि.नं. २४४ को ०-३-० र कि.नं. २३५ को ०-१-२-० जग्गामा बनेको घर समेत बण्डा लाग्ने ठहर काठमाडौँ जिल्ला अदालत र पुनरावेदन अदालत पाटनबाट भएको छ । सोउपर कानूनबमोजिम सम्मानीत अदालतमा मुद्दा दोहोर्याई हेरी पाउँ भनी निवेदन दर्ता गरी विचाराधीन छ । निवेदन विचाराधीन

रहेकै अवस्थामा काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०।४।२१ गते बेरीतपूर्ण रुपमा बण्डामुचुल्का गरियो । उक्त बण्डामुचुल्का बदर गरी पाऊँ भनी काठमाडौं जिल्ला अदालत र पुनरावेदन अदालत पाटन समेतमा अ.वं. १७ नं. को उजूरी निवेदन गरेको थिए । दुवै अदालतबाट बेरीतको बण्डा मुचुल्कालाई सदर गरी क्रमशः मिति २०७०।७।८ र मिति २०७०।८।२० मा भएका आदेश र मिति २०७०।४।२१ को बण्डामुचुल्का उत्प्रेषणको आदेशद्वारा बदर गरी न्याय निरोपण गरी पाऊँ भन्नेसमेत व्यहोराको निवेदनले निवेदनमा जिकीर लिएको पाइन्छ ।

उपरोक्त तथ्य र बहस जिकीर समेतलाई मध्यनजर राखी प्रस्तुत निवेदन मागबमोजिम गर्नुपर्ने हो होइन भन्ने सम्बन्धमा निर्णय गर्नुपर्ने हुन आयो ।

यसमा निर्णय तर्फ विचार गर्दा विपक्षी त्रिपुरारी शुक्ला समेत वादी र निवेदक प्रतिवादी भै काठमाडौं जिल्ला अदालतमा अंश मुद्दा दर्ता भै नौ भागको पाँच भाग अंश पाउने ठहरी काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०६७।१२।२७ मा फैसला भएको देखियो । उक्त फैसलाउपर पुनरावेदन परी पुनरावेदन अदालत पाटनबाट मिति २०६९।५।२४ मा जिल्ला अदालतको फैसला सदर ठहरी कानूनतः अन्तिम फैसला भएको पाइन्छ । अदालतको तह तहबाट निर्णय भई अन्तिम भएको फैसलाको शीघ्र कार्यान्वयन गरी न्यायको अनुभूति सेवाग्राहीमा प्रदान गर्नु यस अदालत समेतको प्रमुख उद्देश्य रहेको छ । यसै उद्देश्यलाई सकार पार्ने मनसायले जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ को पहिलो संशोधन समेत) नियम ८०क मा “कुनै मुद्दामा ऐनको दफा ११ र १२ अन्तर्गत पुनरावलोकन गरी हेरी पाऊँ वा दोहोर्‍याई पाऊँ भन्ने निवेदन परी मुद्दा चलिरहेको भए तापनि पुनरावेदन तहको अदालतले अन्यथा आदेश दिएकोमा बाहेक सोही कारणले मात्र त्यस्तो मुद्दामा भएको फैसलाबमोजिम कार्यान्वयन गर्न बाधा पर्ने छैन” भनी स्पष्ट कानूनी व्यवस्था भएको देखिन्छ । ऐन भनिएको न्याय प्रशासन ऐन, २०४८ हो भन्ने कुरा जिल्ला अदालत नियमावली, २०५२ को दफा २(ख) बाट प्रष्ट छ । न्यायका लागि अदालत प्रवेश गरेको लामो समय पश्चात् अदालतका तह तहका फैसलाबमोजिम सम्पत्ति प्राप्त गर्ने क्रममा कानूनको पक्रियाअनुरूप बण्डामुचुल्का सम्बन्धी कारवाही गर्न फैसला अन्यथा नभएसम्म मुद्दा दोहोर्‍याई पाऊँ भन्ने निवेदन विचाराधीन रहेकै आधारमा रोकन उक्त कानूनी व्यवस्था समेतका आधारमा न्यायोचित र मनासिव देखिंदैन ।

निवेदकले बेरीतको बण्डामुचुल्का भनी जिकीर लिएतर्फ विचार गर्दा मिसिल संलग्न बण्डामुचुल्का घर जग्गा रहेकै स्थान काठमाडौं महानगरपालिका वडा नं. १० मा भएको देखिन्छ । उक्त मुचुल्कामा वडा नं. १० कै व्यक्तिहरू साक्षी बसी काठमाडौं महानगरपालिकाका कर्मचारी समेत रोहवरमा रहेको पाइन्छ । निवेदक प्रतिवादीका वारेस समेत बण्डामुचुल्का हुँदा मौजुदा रहेको बण्डामुचुल्काबाट देखिन आउँछ । समग्र बण्डामुचुल्काको अध्ययन गर्दा बाटो रहेको उत्तरतर्फ मुख्य मोहडा कायम गरी नरम करम मिलाई तर्फ सम्बन्धमा गोलाबाट छुट्टाई फैसलाअनुरूप बण्डा छुटाएको देखिन्छ । साथै, मुद्दा दोहोर्‍याई पाऊँ भन्ने निवेदनमा यस अदालतबाट अन्तिम निर्णय हुँदा अन्यथा भएमा स्वाभाविक रूपमा सोहीबमोजिम हुन हाल भएको बण्डामुचुल्काले कुनै असर पार्न सक्ने पनि देखिँदैन । यसरी ऐन र नियमको रीत पुर्‍याई काठमाडौं जिल्ला अदालतबाट मिति २०७०।४।२१ मा भएको बण्डामुचुल्का सदर गर्ने गरी भएको काठमाडौं जिल्ला अदालतको मिति २०७०।७।८ र पुनरावेदन अदालत पाटनको मिति २०७०।८।२० को आदेश कानूनसंगत देखिन आयो ।

तसर्थ, माथि उल्लिखित आधार र बुँदा समेतका आधारमा प्रस्तुत निवेदनमा कारण देखाउ आदेश जारी गरिरहनु परेन, प्रस्तुत निवेदन खारेज हुने ठहर्छ । दायरीको लगतकट्टा गरी मिसिल नियमानुसार गरी बुझाई दिनु ।

न्यायाधीश

इजलास अधिकृत : कृष्णप्रसाद पौडेल

कम्प्युटर टाईप गर्ने : विदुषी रायमाझी

इति संवत् २०७० साल माघ १५ गते रोज ४ शुभम्।